

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ

ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

Уређивачки одбор

ЖИВОЈИН БОШКОВ, др ВОЖИДАР КОВАЧЕК, МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ, др БОШКО
НОВАКОВИЋ, ТЕОДОРА ПЕТРОВИЋ, БОРЪЕ СП. РАДОЈИЧИЋ

Главни и одговорни уредник

МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ

КЊИГА ЧЕТРНАЕСТА, СВЕСКА ПРВА

1966.

МАТИЦА СРПСКА / 1966

ИВАН ПОПОВИЋ

(1923—1961)

20. јула 1961. трагично је завршио живот др Иван Поповић, бивши доцент Филозофског факултета у Новом Саду и сарадник Балканолошког института Научног друштва у Сарајеву.

Рођен у Београду 1923. год., ученик А. Белића, још као студент запажен је у групи младих способних слависта и дијалектолога. Прву фазу свога научног развоја провео је у Институту за српски језик САНУ, у групи младих слависта са којима је унео освежење и регенерацију у тада већ застареле методе рада у области славистичких наука. Сазрео врло рано, али недовршен и до своје смрти, допуњавао је у првим годинама рада журно, понекад и пребрзо, празнине које су га кочиле да се у области славистичких наука креће оном ширином коју је сам одабрао, а која му је често остајала недохватна. Радећи уствари свега једну деценију, није успео да се удуби на одређеном пољу рада, јер је, ношен младалачким заносом, хтео да све достигне и превазиђе, што у савременом развоју науке није могуће, кад бити скроман значи бити паметан. Можда је то био једини и главни узрок што је И. Поповић изгубио себе управо онда кад је био на путу да се развије до пуне мере озбиљног научника.

Библиографија И. Поповића веома је обимна. Она, међутим, уједно речито показује залете у многе и прешироко захваћене правце. Зато су то често само скицирани радови, који су захтевали више сазревања и интимног неговања и формирања пре него што се изложе критичким и испитивачким погледима читаоца. Његови радови показују да је он амбициозно желео да у себи обједини слависту, српскохрватског дијалектолога и балканолога.

Радећи нестрпљиво и журно, Поповић је већ после годину дана своје доцентуре дао *Историју српскохрватског језика* (Матица српска, Нови Сад 1955). Сигурно је да се „нагомилао већ леп број студија које обрађују појединачна питања нашег језика“ и давно пре И. Поповића, да је било стручњака за које се сматрало да су после дугог времена рада на проблемима развоја српскохрватског језика били у стању да дају синтезу развоја нашег језика. Та синтеза је и дата, по концепцијама, методима и ширини за коју су се аутори сматрали способним (Т. Маретић, А. Белић). Тешко је, међутим, било отети се утиску да ни после ове *Историје српскохрватског језика* И. Поповића наш језик још није добио онакву историју каква се у савременом стању славистике може изградити. И сам аутор је осетио да „шестогодишњи рад на скупљању грабе и литературе“, и исто толико, ако не и краће, „истраживачко искуство“ нису били довољни за давање синтезе, макар она била диктирана само потребама универзитетске наставе. Зато је одмах убрзано радио на новом издању, проширењу и преради, која се појавила 1960. године: *Geschichte der serbokroatischen Sprache (Bibliotheca Slavica, A. Harrassowitz, Wiesbaden)*. Ова знатно обимнија *Историја*, са наводима опширне, готово исцрпне литературе, у проширеној обради појединих питања, новим поглављима о индиговој лексици у српскохрватском књижевном језику, изменом и неких погледа о принципјелним питањима, задржала је у свему основну ауторову концепцију раније „мале“ *Историје*. Ту концепцију нагласио је И. Поповић већ раније, а у овој новој обради он је само поново наглашава: „*Dabei denke ich besonders an die grossen Ergebnisse der Sprachgeographie, der Wort- und Ortsnamenforschung... Ich möchte aber betonen, dass ich zu denjenigen gehöre, die am realistischen Historizismus noch immer stark festhalten*“ (Vorwort, str. XI).

Ова *Историја* настоји, уствари, да на енциклопедијски начин изложи развој српскохрватског језика у целини, на основу његовог географског распрострањања које се утврђује испитивањем историје речи, нарочито топонима од времена распадања општесловенског до данас. Она је синтеза у извесној мери досадашњих решења многоструких проблема међујезичких односа, посебно јужнословенско-балканских. За многа нерешена питања И. Поповић је дао решења која су слабо фундирана, управо због тога што је хтео да све реши. Недостаје и овој *Историји* историјска граматика, предходна израда система, структуре српскохрватског језика, недостаје јој систематика, што и сам аутор признаје. Реалистички историцизам је, хтео неко или не, давно превазиђен. Штета је што се многих ових и сличних схватања није И. Поповић већ и у овој својој јединој деценији плодног рада успео да ослободи. Сви смо у њему видели ванредне могућности, успео је да да оштроумна указивања на пут ка решењима многих питања из аспекта балканске миксоглотије, и на основу оног што је, поред свих слабости, урадио на овом пољу оставио је трагове несумњиве вредности.

И. Пудић